

Спецыяльны рэпартаж з Гародні

Новыя кнігі па канфесійнай гісторыі Беларусі прэзентавалі (якдазна) ў Гарадзенскай абласной навуковай бібліятэцы імя Яўхіма Карскага. Адна з іх - вучэбны дапаможнік "Канфесійная гісторыя Беларусі" (Менск: РІВШ, 2016) аўтарства прафесара Гарадзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы Э.С. Ярмусіка. Другая кніга - вынік працы вядомага лідскага краязнаўца Л.Л. Лаўрэша "Маламажэйкаўская царква: гістарычны нарыс" (Гародня: ЮрСа-Прэнт, 2017).

Аўтараў і іх кнігі прадставіў загадчык кафедры гісторыі Беларусі, археалогіі і спецыяльных гістарычных дысцыплін ГрДУ імя Я. Купалы, доктар гістарычных навук, прафесар С. А. Піваварчык. Ён адзначаў, што прэзентацыя праходзіць ў бібліятэцы, дзе вітае дух кніжнасці, дзе захоўваюцца працы нашых папяроднікаў, які вывучалі і папулярныя звалі гісторыю.

- Сённяшня прэзентацыя, якраз звязана з вельмі важнымі і актуальнымі праблемамі гісторыі Беларусі - з канфесійнай гісторыяй. - сказаў прафесар. - Мы ведаем, што наша краіна была палітычная, поліканфесійная, і гэта спецыфіка адлюстравалася з тых культурна-сацыяльных з'яваў, якія ў нас адбываліся на працягу стагоддзяў. Вывучэнне канфесійнай гісторыі мае свой пачатак менавіта ў Гародні. Кнігі, якія сёння прэзентуюцца, працягваюць гарадзенскую традыцыю. Першая кніга, навуцальны дапаможнік "Канфесійная гісторыя Беларусі", з'яўляецца плёнам працы Эдмунда Станіслававіча Ярмусіка, вядучага спецыяліста па гэтай праблеме, які займаецца ёй на працягу многіх гадоў. Мэта дапаможніка - расказаць пра канфесійную гісторыю Беларусі на працягу доўгага гістарычнага перыяду - на мой погляд, у аўтара добра атрымалася. Яго кніга - сплаў ведаў гісторыка і прафесійнага выкладчыка - неабходна студэнтам, і ўсім, хто цікавіцца нашай гісторыяй.

Другая кніга, аўтарства вядомага краязнаўца і гісторыка Леаніда Лаўрэша, прысвечана Маламажэйкаўскай (Мураванкаўскай) царкве і таксама звязана з праблемамі канфесійнай гісторыі. Таму невыпадкова мы праводзім аб'яднаную прэзентацыю. Да нас, у Беларусь, усё больш едзе турыстаў, і таму кніга пра ўнікальны помнік нашай гісторыі і культуры, які з'яўляецца нямінантам на ўключэнне ў спіс ЮНЕСКА, будзе важнай і актуальнай для нас.

Думаю, што мы з задавальненнем пазнаёмімся з гэтымі выданнямі і іх аўтарамі.

Прафесар ГрДУ імя Я. Купалы, доктар гістарычных навук С.В. Марозава ў сваім выступленні адзначыла:

- У другой палове XIX ст. - пачатку XX ст. у Расійскай імперыі выйшла шмат прац па

канфесійнай гісторыі Беларусі. Потым сем савацкіх дзесяцігоддзяў пра рэлігію пісалі, гаюльным чынам, у дыскрэдытацыйным плане: папулярнай была тэма барбарыёму супраць рэлігіі. І толькі ў канцы XX ст. змяніліся дзяржаўна-царкоўныя адносіны, і мы нібы новымі вачыма паглядзелі на гэтую сферу мінулага. Гэта навуковае поле стала адным з навуковых прыярытэтаў.

Кожная краіна мае сваю канфесійную гісторыю але ў нас яна проста ўнікальная. На гэта звярнулі ўвагу нават не беларускія навуковцы, але іх замежныя калегі. На захад і ўсход ад нас - монаканфесійныя краіны: Польшча і Расія. У нас астэваліся розныя напрамкі хрысціянства, і канфесійная гісторыя Беларусі ўяўляе сабой змену іх судносін.

Традыцыя даследавання гісторыка-канфесійнай праблематыкі была закладзена на нашым факультэце з часу яго заснавання ў сярэдзіне 1950-х г. Заснавальнікам гэтай традыцыі стаў прафесар Якаў Навумавіч Мараш. З таго часу змяніліся метадалагічныя падыходы да трактоўкі мінулага, але моцная крыніцавая база яго прац, багатая фактура, раскрывае многіх старонак гісторыі распаўсюджвання і дзейнасці каталіцкай царквы ў Беларусі ў XVI-XVIII ст. зрабілі манаграфіі Я.Н. Мараша класікай айчынай гістарыяграфіі канфесійнай гісторыі. У пачатку 1970-х г. ён заклаў у нашай алма мате навуковую школу гістарычна-канфесійна даследавання. І вось ужо сёмае дзесяцігоддзе заснаваная ім традыцыя паспяхова працягваецца і развіваецца. Некаторыя з яго вучняў і сёння працягваюць у ГрДУ, і ў навуковае жыццё ўвайшло ўжо трэціе пакаленне даследчыкаў канфесійнай гісторыі Беларусі.

Бібліятэка падрыхтавала выставу прац нашых аўтараў, з чымі новымі кнігамі мы сёння знаёмімся. Тут знаходзяцца тры манаграфіі, якімі вядомы ў навуковым свеце Беларусі і замежжы прафесар Э.С. Ярмусік. Вучэбны дапаможнік па гісторыі Беларусі, падрыхтаваны ім у свой час у саўтарстве з прафесарам І.І. Коўкелем, вытрымаў 10 выданняў. Кніга "Памяць. Гродна", якой Эдмунд Станіслававіч прысвяціў некалькі гадоў жыцця, і сёння з'яўляецца настольнай кнігай па гісторыі нашага горада.

А вось выстава лідскага аўтара Леаніда Львонцэвіча Лаўрэша. Знаёмства выкладчыкаў нашай кафедры з ім адбылося ў 2008 г. на канферэнцыі ў Лідзе і таго часу пачалося плённае супрацоўніцтва. Найперш, усё мы карысталіся магчымасцю, аб'ёмнага і карыснага сайта "Павет", стваральнікам і адміністратарам якога з'яўляецца Л.Л. Лаўрэш. Гэта краязнавец новага пакалення, які паставіў на службу навуцы інфармацый-

ныя рэсурсы і ўжо 18-ты год забяспечвае нас - даследчыкаў, выкладчыкаў, студэнтаў, краязнаўцаў, аматараў гісторыі - каштоўнай гістарычнай інфармацыяй.

Мы, універсітэцкія гісторыкі, з вялікай павагай ставімся да Л.Л. Лаўрэша і з вялікай увагай да яго прац, бо яны заснаваны на грунтоўнай базе крыніц, ён працуе з яго вялікаасцю вядомага. У яго няма "разважанняў навольныя тэмы" - ёсць факты і іх аналіз. Ён узяўся на ўзровень прафесійнага гісторыка. Мы ўжо шмат гадоў запрашаем Л.Л. Лаўрэша ў свае навуковыя праекты, і ён з'яўляецца вельмі плённым аўтарам. На гэтай выставе прадстаўлены ўсе яго кнігі - іх восем. З улікам саліднай прысутнасці ў праблемным полі, у якім працуе Л.Л. Лаўрэш, канфесійнай тэматыкі, мы яго таксама залічваем ў лік даследчыкаў канфесійнай гісторыі.

Прафесар Э.С. Ярмусік сказаў пра сваю кнігу наступнае: "У кожны гістарычны перыяд, з апісаных у кнізе, увага канцэнтралася на пытанні ўзаемаадносін рэлігіі і дзяржавы, бо інакш немагчыма ўявіць сябе існаванне любой канфесіі. Звяртаю ўвагу на ўдалую вокладку кнігі, зробленую дызайнерамі выдавецтва, на якой адлюстраваны храмы ўсіх беларускіх канфесій (сінагога, касцёл, царква, мячэць і кірха) на галішніку, які сімвалізуе бег гісторыі. Мне ўжо задавалі пытанне, у чым асаблівасці нашай канфесійнай гісторыі? Асаблівасць менавіта ў поліканфесійнасці. На працягу стагоддзяў тут мірна суіснавалі пяць канфесій - у гэтым адметнасць нашага народа, нашай гісторыі і культуры.

Я вельмі ўдзячны людзям, прозвішчы якіх пазначаны ў кнізе, рэцэнзентам прафесару Т.П. Кароткай, дацэнта Т.В. Апіюк і загадчыку кафедры беларускага мовазнаўства Д.В. Дзядко. Іх заўвагі і творчы ўдзел у падрыхтоўцы гэтага выдання далі свой плён. Даследаванні ў галіне канфесійнай гісторыі будуць працягвацца, і я заклікаю студэнтаў далучацца да гэтай цікавай навуковай праблематыкі.

Л.Л. Лаўрэш падзякаваў сваім рэцэнзентам - кандыдатам навук, дацэнтам С.У. Сілавай і І.І. Трацяку, па кнігах якіх ён вучыў беларускую гісторыю, і навуковаму рэдактару кнігі, прафесору С.В. Марозавай, бо без яе зручымі і працаздольнасці кніга ў нечым страціла бы. Па словах, Леаніда Львонцэвіча, для яго Маламажэйкаўская царква нароўні з Лідскім замкам заўсёды была наважнейшым гістарычным аб'ектам на Лідчыне. Ён раскаваў, як на працягу гадоў ішло назапашванне матэрыялаў пра царкву; ахаарактарызаваў крыніцы, на якіх пабудавана даследаванне.

Потым аўтары кніг адказалі на пытанні, якіх шмат задалі прысутныя на прэзентацыі - ад студэнтаў да вядомых

даследчыкаў.

Кандыдат культуралогіі, дацэнт І.І. Трацяк сказаў, што "Кніга Л.Л. Лаўрэша - яскравы ўзор, прыклад, асабліва для студэнтаў, які правільна пісаць навуковыя тэксты пры даследаванні лакальнай гісторыі. Тут усё пададзена сцісла, добра адабраны матэрыял, і ідзе не проста апісанне гісторыі ці архітэктуры царквы, а прыводзяцца вельмі цікавыя паралелі ўплыву стыляў, падаецца жыццё парафіі, характарызуецца духавенства, аналізуецца крыніцы".

Што да вучэбнага дапаможніка па канфесійнай гісторыі, І.І. Трацяк сказаў наступнае: "Тэма для мяне блізкая, і я добра ведаю, як цяжка напісаць такую кнігу аб'ектыўна, бо існуюць розныя падыходы, і напісаць такую працу і нікога не пакрыўдзіць практычна немагчыма. Таму ў мяне пытанне, як аўтар вырашыў гэтую праблему?"

Прафесар Э.С. Ярмусік адказаў, што такая праблема насамрэч існуе, калі даследчыкі пішуць не з навуковых, а з нейкіх іншых пазіцый. Таму трэба імкнуцца адыходзіць ад канфесійнай і палітычнай zaangażаванасці. Гэта асабліва дэталічна такога жанру як навуцальны дапаможнік, у якім напісана мая кніга. Студэнты, для якіх яна створана, павінны атрымаць найперш факты.

Кандыдат гістарычных навук А.С. Горны, які ўжо заявіў аб сабе ў сферы гістарычна-канфесійна даследаванняў, сказаў, што "ідзе такая "мяккая экспансія", і вось ужо Л.Л. Лаўрэша мы лічым гарадзенскім гісторыкам. Маламажэйкаўская царква з'яўляецца ўнікальным гістарычным помнікам, і вельмі добра што выйшла кніга, прысвечаная яе гісторыі. У праведзеным даследаванні можна прасачыць усю праблему праваслаўя з XV па XX ст. Вельмі цікавая гісторыя царквы ў 1920-х г., калі яе абараніў ад пераводу ў касцёл нават каталіцкі святар Адам Станкевіч".

А.С. Горны выказаў упэўненасць, што "кніга "Маламажэйкаўская царква" будзе цікавай і неабходнай, у тым ліку для праваслаўных царкоўна-гістарычных колаў і святароў, і стане прыкладам у напісанні мікрагістарычнага даследавання".

Аўтар кнігі Л.Л. Лаўрэш заўважыў, што менавіта А.С. Горнаму належыць прырытэт у распаўсюду гісторыі Маламажэйкаўскай царквы ў 1920-х гадах.

А.С. Горны зрабіў праранову навукоўцам кафедры гісторыі Беларусі, археалогіі і спецыяльных гістарычных дысцыплін падрыхтаваць і выдць біяграфічны або энцыклапедычны даведнік па канфесійнай гісторыі Гарадзеншчыны.

Пасля завяршэння прэзентацыі яе ўдзельнікі яшчэ доўга не адпускілі аўтараў са сваімі пытаннямі, рэфлексіямі, пажаданнямі.

